

The Literary Conventions of Legendary Narratives in Thai Royal Chronicles

Submitted date:
23 June 2025

Revised date:
25 July 2025

Accepted date:
29 July 2025

Anuwad Wongrad^{1*}
Namphueng Padamalangula¹

Abstract

Background and objective (s): Thai royal chronicles constitute a distinct body of writing that has received extensive scholarly attention as historical evidence, as historiographical texts and as literary works in their own right. However, no existing study has sufficiently examined how these chronicles are constructed through the integration of literary conventions associated with various genres, particularly those of legendary narratives. The research for this article, therefore, aimed to analyze the literary conventions that inform the construction of Thai royal chronicles, with a particular focus on their relationship with legendary narrative traditions.

Methodology: This study employed close reading as the primary method to analyze the literary conventions related to legendary narratives in the construction of Thai royal chronicles. The scope of the study included all 23 extant versions of the chronicles composed between approximately 1448 and 1928 CE. The analysis examined both the modes of application and the narrative effects of these conventions on the construction of the chronicles.

¹ Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

* Corresponding author an.wonganuwa@gmail.com

This article is part of the first author's doctoral dissertation titled, "The Study of Thai Royal Chronicle as a Literary Genre" Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Main result: The findings reveal that the construction of Thai royal chronicles incorporates three types of legendary narrative conventions: legends of the culture hero, legends of the city and legends of the Buddha's relics. These conventions were adapted to serve the overarching purpose of conveying the central idea that the monarch plays a vital role in preserving and perpetuating the continuity of the kingdom. As such, the use of these three types of legendary narratives has been instrumental in portraying the virtues and significance of kingship in maintaining the unity, stability and prosperity of the realm.

Relevance to Thai Studies: This research examined Thai royal chronicles, a corpus of writing that holds significant cultural importance within Thai society. The study also highlights the connection between these texts and myth – narratives that are deeply intertwined with the ways of life and worldview of Thai people.

Conclusion: This study demonstrates that a defining characteristic of Thai royal chronicles is their presentation of historical events and royal biographies as narratively and artistically composed stories. This literary form emerged from the transmission and creative development of traditional conventions drawn from ancient Thai literature, particularly those associated with legendary narratives. As a result, Thai royal chronicles exhibit literary qualities that are essential features of literary works.

Keywords: Thai Royal Chronicle ; Convention ; Legendary narrative

ขนบตำนานกับการประกอบสร้าง พระราชพงศาวดารไทย

Submitted date:
23 June 2025

Revised date:
25 July 2025

Accepted date:
29 July 2025

อนุวัฒน์ วงษ์ราช^{1*}
น้ำผึ้ง ปัทมะกลางคุล¹

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: พระราชพงศาวดารไทยเป็นงานเขียนกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลายทั้งในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตัวบทของประวัติศาสตร์นิพนธ์ ตลอดจนข้อมูลทางวรรณคดี อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่ชี้ให้เห็นถึงการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยซึ่งมีลักษณะเด่นคือการผสมผสานขนบที่สัมพันธ์กับงานเขียนประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำนาน บทความจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนาน

ระเบียบวิธีวิจัย: บทความนี้ใช้วิธีการอ่านละเอียด (close reading) เพื่อวิเคราะห์ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนาน ขอบเขตของการศึกษา ได้แก่ พระราชพงศาวดารไทยทุกฉบับที่แต่งขึ้นตั้งแต่ประมาณก่อนปี พ.ศ.1991 ถึง พ.ศ.2471 รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ฉบับ โดยจะพิจารณาถึงลักษณะการใช้และผลของการใช้ขนบที่สัมพันธ์กับตำนานในการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทย

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาพบว่า การประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยปรากฏขนบที่สัมพันธ์กับตำนานจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ ตำนานวีรบุรุษ ตำนานเมือง และตำนานพระธาตุ โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสื่อแนวคิดสำคัญว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำรงความเป็นราชอาณาจักรให้คงอยู่และสืบเนื่องต่อไป ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานทั้ง 3 ประเภทข้างต้น จึงมีส่วนสำคัญแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะและความสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการทำนุบำรุงราชอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

*Corresponding author an.wonganuwa@gmail.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “การศึกษาพระราชพงศาวดารไทยในฐานะวรรณคดีเฉพาะประเภท” ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: บทความนี้ศึกษาพระราชพงศาวดารไทยซึ่งเป็นงานเขียนที่สำคัญยิ่งในวัฒนธรรมไทย ทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานเขียนกลุ่มนี้กับตำนาน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทย

บทสรุป: การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะเด่นของพระราชพงศาวดารไทย คือ การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และพระราชประวัติของพระมหากษัตริย์ในรูปแบบของเรื่องเล่าที่มีศิลปะในการเรียบเรียง ซึ่งเกิดจากการสืบทอดและสร้างสรรค์ขนบที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมไทยโบราณอย่างตำนาน ทำให้พระราชพงศาวดารไทยเป็นงานเขียนที่มีวรรณศิลป์ อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของวรรณคดี

คำสำคัญ: พระราชพงศาวดารไทย ; ขนบ ; ตำนาน

♦ บทนำ (Introduction) ♦

“พระราชพงศาวดารไทย” เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทางการเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม ในช่วงเวลาที่กรุงศรีอยุธยาได้รับการสถาปนาขึ้นและพัฒนาไปสู่การเป็นอาณาจักรที่มีสถานภาพเป็นศูนย์กลางทางอำนาจ กล่าวคือ อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเกิดจากการรวมตัวกันของเมืองสุพรรณบุรีซึ่งมีอำนาจอยู่ในบริเวณทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาและเมืองลพบุรีซึ่งมีอำนาจอยู่ในบริเวณทางทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาจึงเป็นศูนย์กลางของอำนาจในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย และได้พัฒนาจากอาณาจักรที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ในปลายพุทธศตวรรษที่ 19 ไปสู่การเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจสำคัญในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ ทักษะการบริหารตามแบบฉบับพระนครของชาวมอญและเขมรแห่งลพบุรี กำลังคนและทักษะทางการต่อสู้ของชนเผ่าไทในสุพรรณบุรี ความมั่งคั่งและทักษะด้านการค้าขายของขุนชนพ้อค้าชาวจีนในท้องถิ่น รวมไปถึงการขยายอำนาจไปสู่อาณาจักรอื่น ๆ ที่อยู่ข้างเคียง ทำให้รูปแบบทางการเมืองการปกครองจากเดิมที่มีลักษณะเป็น “แว่นแคว้น” หรือ “เมือง” ที่ตั้งขึ้นอย่างเป็นอิสระและมิได้มีอาณาจักรใดอาณาจักรหนึ่งมีอำนาจหรือเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบ “ราชอาณาจักร” ที่มีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลาง (Kasetsiri, 2005, p. 4 ; Taylor, 2009, p. 238)

“ราชอาณาจักร” เป็นรูปแบบของสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางการเมืองในลักษณะการรวมอำนาจเข้าสู่อาณาจักรที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลให้พระราชอำนาจของกษัตริย์แห่งอาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางนั้นมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น แตกต่างจากรูปแบบ “อาณาจักร” ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของแว่นแคว้นที่บริหารจัดการภายในแต่ละแว่นแคว้นอย่างอิสระ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง ด้วยเหตุนี้พระราชอำนาจของกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางจึงเพิ่มสูงขึ้น ผนวกกับแนวคิดแบบเทวราชาได้เข้ามาแทนที่แนวคิดแบบธรรมราชา ทำให้การจดบันทึกทางประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบจารึกและตำนาน มาสู่รูปแบบที่เรียกว่าพระราชพงศาวดาร (Chalitanon, 1981, p. 216-218)

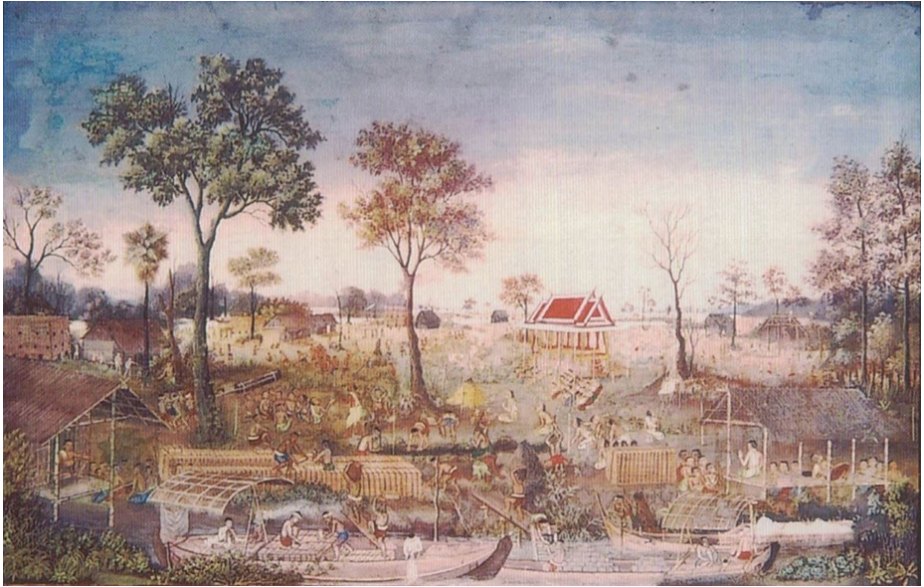

Figure 1: Illustrated painting accompanying the Royal Chronicle Poem, depicting the episode of the founding of Ayutthaya, created by Mr. Im.

Source: The Fine Arts Department, 2007, 16

จารึกเป็นหลักฐานที่บันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อ คำสอน ตลอดจนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมลงไว้บนแผ่นศิลาหรือวัสดุอื่นที่มีความคงทนถาวร (Chalitanon, 1981, p. 17) ส่วนตำนานเป็นหลักฐานที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง กษัตริย์ ราชวงศ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมสมัยอดีต ทั้งเหตุการณ์ที่ปรากฏทางธรรมชาติและเหตุการณ์ที่ปรากฏทางประวัติศาสตร์ มีระเบียบวิธีการบันทึกที่ใช้ความเชื่อทางศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อธิบายปรากฏการณ์ (Sararat, 2021) ลักษณะร่วมของจารึกและตำนาน คือ มุ่งเน้นเนื้อหาทางด้านศาสนาและสังคม ในขณะที่พระราชพงศาวดาร มุ่งเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับราชอาณาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เพื่อสนองพระบรมราชโองการและส่งเสริมพระราชอำนาจของพระองค์ (Chalitanon, 1981, p. 216-218)

ด้วยจุดกำเนิดของพระราชพงศาวดารที่สัมพันธ์กับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น จากพัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง พระราชพงศาวดารจึงอยู่ในความสนใจของราชสำนักเรื่อยมา จากหลักฐานเท่าที่ค้นพบในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณก่อนปี พ.ศ.1991 จนถึง พ.ศ.2471 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระราชพงศาวดารเกิดขึ้นรวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ฉบับ งานเขียนกลุ่มนี้จึงมิใช่เพียงเอกสารบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เท่านั้น หากแต่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงพระราชอำนาจและบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ ดังมีคำกล่าวในเชิงเปรียบเทียบว่า “พระราชพงศาวดารเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องราชกกุธภัณฑ์” (Wyatt, 1984, p. 187)

การศึกษาพระราชพงศาวดารในแวดวงวิชาการเริ่มต้นจากการพิจารณางานเขียนกลุ่มดังกล่าวในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ต่อมาพระราชพงศาวดารไทยถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องและเที่ยงตรงของข้อมูล ด้วยเห็นว่างานเขียนประเภทนี้ผ่านการควบคุมการผลิตโดยราชสำนัก ซึ่งอาจมีผลต่อความตรงไปตรงมาของข้อมูลที่ได้รับการนำเสนอ พระราชพงศาวดารจึงได้รับการพิจารณาในฐานะประวัติศาสตร์นิพนธ์ (Historiography) การศึกษาพระราชพงศาวดารไทยจึงมุ่งเน้นไปที่การพิจารณาจารีตการเขียน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเขียน ความคิดเกี่ยวกับอดีตของผู้เขียน ตลอดจนวิธีการศึกษาค้นคว้าและวิธีการเขียน (Wanrat, 1979, p. 150)

Dilokvidhyarat (2019, p. 129-166) ได้สรุปแนวคิดของ Hayden White จากบทความต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1960 จนถึงทศวรรษ 2010 ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ในยุคต่าง ๆ ใช้ตีความข้อมูลและประกอบสร้างงานเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตเพื่อวางรากฐานให้กับ การเขียนประวัติศาสตร์ (theory of historical writing) โดยสังเคราะห์ได้เป็นข้อเสนอหลัก 3 ประการ ได้แก่ งานประวัติศาสตร์เป็นงานประพันธ์รูปแบบหนึ่ง วิธีวิทยาของประวัติศาสตร์ คือ การคิดเชื่อมโยงแบบโวหารภาพพจน์ (figurative thinking) และ กลวิธีการประพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญของนักประวัติศาสตร์ แนวคิดของ Hayden White ดังกล่าวนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ ซึ่งรวมถึงพระราชพงศาวดารด้วย ทั้งนี้ ในประเด็นเดียวกัน Winichakul (2019) ก็ได้กล่าวเอาไว้ว่า พระราชพงศาวดารและงานเขียนเกี่ยวกับอดีตประเภทอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตทางวรรณกรรม กล่าวคือ มีการออกแบบการนำเสนอรวมถึงการเลือกเฟ้นถ้อยคำสำนวนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนำเสนอ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาพระราชพงศาวดารไทยในฐานะข้อมูลทางวรรณคดีมีงานวิจัยที่สำคัญ เช่น ประวัติศาสตร์นิพนธ์กับโฉมหน้าบ้านเชิงคดีร้อยแก้วยุคแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ (Tailangkha, 2006) เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช : กลวิธี

การเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์ (Sorthip, 2008) พัฒนาการกลวิธีในการเล่าเรื่อง กลวิธีทางภาษา และโลกทัศน์ในพระราชพงศาวดาร (Rotcharoen, 2021) ภาษาวรรณศิลป์ในพระราชพงศาวดารฉบับความพิสดาร (Rotcharoen, 2022) กลวิธีในการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ : กรณีศึกษาภาพพจน์ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับ หมออบรัดเล ตอน แผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า (Wityapakon and Dithisit, 2023) การศึกษาเหล่านี้มีคุณูปการในแง่ของการเปิดประเด็นการศึกษาพระราชพงศาวดารของไทยในด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพระราชพงศาวดารไทยเป็นงานเขียนที่มีองค์ประกอบทางด้านศิลปะการประพันธ์

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเท่าที่ผ่านมายังไม่มีการวิจัยขึ้นใดที่แสดงให้เห็นถึงขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้เห็นว่าพระราชพงศาวดารไทยประกอบสร้างขึ้นอย่างไร จากการศึกษพบว่าพระราชพงศาวดารประกอบสร้างขึ้นโดยการผสมผสานขนบของวรรณคดีโบราณประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตำนาน” ซึ่งในที่นี้หมายถึง เรื่องเล่าที่อธิบายกำเนิดของสรรพสิ่ง เช่น กำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์ กำเนิดสัตว์ กำเนิดพืช รวมถึงเรื่องเล่าที่ใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรม ความเชื่อในสังคมต่าง ๆ ตำนานมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาของแต่ละกลุ่มชนตัวละครในตำนานมักเป็นพระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ (Na Thalung, 2014, p. 275) ตำนานจึงเป็นเรื่องเล่าอยู่ในความรับรู้และมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยมีคำถามของการวิจัยว่า ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยมีลักษณะที่สัมพันธ์กับตำนานอย่างไรบ้าง และการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยในลักษณะเช่นนี้มีผลต่อการสื่อสารแนวคิดสำคัญที่พระราชพงศาวดารไทยต้องการจะนำเสนออย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research objective)

เพื่อวิเคราะห์ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนาน

ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)

กลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ พระราชพงศาวดารของไทยทุกฉบับ ที่แต่งขึ้นตั้งแต่ประมาณ ก่อนปี พ.ศ.1991 - 2471 รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ฉบับ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตามยุคสมัยของการแต่งพระราชพงศาวดารไทย จึงสามารถแบ่งพระราชพงศาวดารไทยได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. พระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา-กรุงธนบุรีพระราชพงศาวดาร ได้แก่

- 1) พระราชพงศาวดารฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ
- 2) พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
- 3) พระราชพงศาวดารความเก่าตามต้นฉบับหลวงเขียนครั้งกรุงธนบุรี
- 4) พระราชพงศาวดารฉบับจำลอง จ.ศ. 1145
- 5) พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับนายแก้วจำลอง
- 6) พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาต)

2. พระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1-4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

- 1) พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับปลีก หมายเลข 2/ก.101
- 2) พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)
- 3) พระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์
- 4) พระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเล²
- 5) พระราชพงศาวดารฉบับของบริติชมิวเซียม
- 6) พระราชพงศาวดารสังเขปที่ 1 พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
- 7) พระราชพงศาวดารสังเขปที่ 2 พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
- 8) พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา
- 9) พระราชพงศาวดารย่อในหอพระราชมานูสรและหอพงศานุสร³
- 10) พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาสังเขป ฉบับวัดสุทัศน์เทพวราราม

3. พระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

- 1) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์

^{2,3} ชื่อหมอบรัดเล และหอพระราชมานูสร และหอพงศานุสร สกกดตามต้นฉบับ

- 2) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
- 3) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
- 4) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
- 5) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ขำระโดยสมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

4. พระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6-7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

- 1) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ฉบับสมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
- 2) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5

บทความนี้ศึกษาพระราชพงศาวดารไทยในฐานะตัวบททางวรรณคดี ซึ่งแตกต่างจากวิธีวิทยาที่นักประวัติศาสตร์ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ อันเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจแนวคิดและมุมมองของนักประวัติศาสตร์ผู้เขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า วิธีวิทยาของการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ คือ การศึกษา “ประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์” (Chutiphongphisit, 2021, p. 7) แต่บทความนี้จะศึกษาว่าพระราชพงศาวดารไทยมีกลวิธีประกอบสร้างตัวบทขึ้นอย่างไร โดยใช้วิธีการอ่านละเอียด (close reading) เพื่อวิเคราะห์ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนาน โดยจะพิจารณาทั้งลักษณะที่ปรากฏและผลของการประกอบสร้างที่นำไปสู่การสื่อสารแนวคิดสำคัญของพระราชพงศาวดารไทย นำเสนอผลการศึกษาด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์จากนั้นจึงจะสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย (Main Result)

“ขนบ” เป็นศัพท์เฉพาะทางวรรณคดีศึกษา ตรงกับคำว่า convention ในภาษาอังกฤษ หมายถึง “การกระทำที่ผู้อ่านและผู้รจนางานประพันธ์ต่าง ๆ ของชาติหนึ่งชาติใดคุ้นเคยร่วมกัน” (Debyasuvann, 2000, p. 150) เป็นวิธีการแสดงออกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน ในการประพันธ์วรรณคดี ถิ่นปฏิบัติกันเป็นประเพณีของวรรณคดีสำนักหรือภาษานั้น ๆ (Chittasophon, 1996, p. 15) ทั้งนี้ครอบคลุมถึงกลวิธีการประพันธ์ หลักการ วิธีดำเนินการ หรือรูปแบบ (Royal Institute, 2018, p. 132) ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มแต่งวรรณคดีด้วยบทไหว้ครู การบอกชื่อผู้แต่งและวันเวลาที่แต่งในตอนท้ายเรื่อง การแต่งบทอัครรรยเมื่อตัวละครมีสัมพันธ์ทางเพศกัน ตลอดจนสัญลักษณ์หรือความเปรียบบางอย่างที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและสืบเนื่องต่อกันมา ย่อมถือเป็นขนบในการแต่งวรรณคดีไทยทั้งสิ้น (Debyasuvann, 2000, p. 150)

จากการศึกษาพบว่า ขนบในการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยมีลักษณะที่สัมพันธ์กับตำนานจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ ตำนานวีรบุรุษ ตำนานเมือง และตำนานพระธาตุ โดยขนบต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยมีลักษณะปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการยกย่องพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการดำรงราชอาณาจักรให้เจริญมั่นคงสืบต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขนบในการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานวีรบุรุษ

ตำนานวีรบุรุษ หมายถึง เรื่องเล่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ โดยที่ชนในกลุ่มนั้น ๆ เชื่อว่าวีรบุรุษในตำนานเคยมีตัวตนอยู่จริง ตำนานวีรบุรุษมักปรากฏเนื้อหาซ้ำ ๆ กันใน 5 ประเด็น ได้แก่ วีรบุรุษมักมีชาติกำเนิดแตกต่างจากคนธรรมดา วีรบุรุษมีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากคนธรรมดา วีรบุรุษได้ของคู่บารมี วีรบุรุษแสดงความสามารถหรือวีรกรรมทางใดทางหนึ่ง วีรบุรุษไปสร้างบ้านแปลงเมืองหรือปกครองเมืองต่าง ๆ ประเด็นที่ปรากฏซ้ำดังกล่าวถือเป็นโครงสร้างของตำนานประเภทนี้ (Jaruworn, 2006, p. 135-153)

การศึกษาพบว่า พระราชพงศาวดารมักนำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับวีรบุรุษในตำนานวีรบุรุษ กล่าวคือ มักนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระชาติกำเนิดของพระมหากษัตริย์แบบมหัศจรรย์เหนือจริง มักกล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษบางประการของพระมหากษัตริย์ มักกล่าวถึงสิ่งของคู่พระบารมี ตลอดจนมักจะถ่ายทอดพระราชกรณียกิจสำคัญที่มีลักษณะคล้ายกับการประกอบวีรกรรมของวีรบุรุษ ตัวอย่างเช่น เรื่องราวของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ที่ปรากฏใน *พระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์* และ *พระราชพงศาวดารสังเขปที่ 1 สมเด็จพระบรมมหาราชูปัณณินทร* โดยนำเสนอว่าพระเจ้าอู่ทองเป็นบุตรของนายแสนปมและพระราชธิดาของพระยาไทรยตริงษ์ พระองค์ทรงถือกำเนิดจากการที่พระราชมารดาเสวยมะเขือยักษ์ที่นายแสนปมปลูกเอาไว้ดังข้อความตอนหนึ่งที่ปรากฏใน *พระราชพงศาวดารสังเขปที่ 1 สมเด็จพระบรมมหาราชูปัณณินทร* ดังนี้

ครั้งนั้นยังมีชายเชื้อใจคนหนึ่ง, เปนปมเปาทั่วทั้งกาย, ขนทั้งหลายร้องเรียกชื่อว่า นายแสนปม, ๆ นั้นทำไร่ปลูกพริกมเชื้ออยู่ที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำ ไต้เมืองไทรยตริงษ์ลงไปทางวันหนึ่ง, เก็บผลพริกมเชื้อขายเลี้ยงชีวิต. แลมเชื้อต้นหนึ่งนั้นอยู่ใกล้ห้างที่อาไศรย. นายแสนปมไปถ่ายปัสสาวะลงที่ริมต้นนั้นนั้นเปนนิจ, มเชื้อนั้นออกผล, ผลหนึ่งใหญ่กว่าผลมเชื้อทั้งปวง. เหตุทราบไปด้วยรศแห่งมูตร์, อันเจือไปด้วยสัณภวะราศ. พอพระราชธิดา

พระยาไตรยตรังษ์อยากเสวยผลไม้, จึงใช้สาวใช้ไปเที่ยวซื้อ. ก็ได้ผลไม้ใหญ่นั้น มาเสวย, นางก็ทรงพระครรภ์, ทราบถึงพระราชบิดาตรัสเถลไถม, ก็ไม่ได้ความว่าคบหา สมักสังวาทกับด้วยบุรุษผู้ใด จนพระครรภ์แก่กำหนดทศมาสก็ประสูตร์พระราชกุมาร บริบูรณ์ด้วยบุญญลักษณะ. พระญาติวงศ์ทั้งหลายบำรุงเลี้ยงพระราชกุมาร, จนทรง พระจำเริญขึ้นพระชนม์ได้ 3 ขวบ

(Paramanujitajinorasa, 2019, p. 40)

ข้อความข้างต้น นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวมีพระชาติกำเนิดที่พิเศษแตกต่างจากคนธรรมดาแล้ว ยังกล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษของพระองค์ไว้อีกด้วยว่า “บริบูรณ์ด้วยบุญญลักษณะ” ซึ่งเป็นวิธีการที่จะแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นผู้มีบุญญาบารมี อีกทั้งพระราชพงศาวดารฉบับเดียวกันนี้ยังได้เน้นย้ำคุณลักษณะดังกล่าวของพระเจ้าอยู่หัวอีกครั้ง เมื่อพระองค์ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยา โดยนำเสนอว่าพระองค์ “ได้สังขัตกษิณาวรรตได้ต้นหมันสังข์ 1” (Paramanujitajinorasa, 2019, p. 40) โดย “สังขัตกษิณาวรรต” นั้น เป็นสังข์ที่มีปากเปิดออกทางด้านขวา แตกต่างจากสังข์ส่วนมากที่มีปากเปิดออกทางด้านซ้าย ซึ่งเรียกว่าสังข์ขุดราวัญ (Public Relations Committee for the Royal Coronation Ceremony, 2019) ดังนั้น “สังขัตกษิณาวรรต” ที่ปรากฏในข้อความข้างต้นจึงมีลักษณะเป็นของวิเศษที่ส่งเสริมบุญญาบารมีของพระเจ้าอยู่หัวให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

การมีบุญญาบารมีเป็นคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ที่พระราชพงศาวดารไทยหลายฉบับให้ความสำคัญ ตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ นำเสนอเนื้อหาตอนหนึ่งเอาไว้ว่าขุดได้ทองคำ พระพุทธรูป ตลอดจนพระเทวรูปต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นถึงพระบุญญาบารมีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

ของสิ่งไรที่เหลืออยู่ ไม่ได้เรียกภาษิก็น้อยทีเดียว กับข้าวของกินก็แพงขึ้นทุกสิ่ง จะเป็นเหตุด้วยเกิดภาษีขึ้น ฤจะว่าด้วยคนมากขึ้น ฤจะเป็นด้วยอำนาจพระบารมี ที่จะให้คนยากคนจนทำมาหากินได้ผลประโยชน์มีกำไรมากขึ้น จนขึ้นแต่ของจมอยู่ในดินก็ยังมีผู้ขุดเอามาถวายได้หลายอย่าง

ได้ทองก้อนใหญ่มาแต่เมืองผู้เชียวแลเมืองอื่น ๆ บ้าง หนักซึ่งหนึ่งบ้าง 15 ตำลึง บ้าง 8 ตำลึงบ้าง 7 ตำลึงบ้าง ที่สุดจน 5 ตำลึงหลายก้อน มีคนทอดแห ที่แม่น้ำหมูน เมืองนครราชสีมา ได้มงคลทองคำ มีกระจิงจำหลักพระพุทธรูป 21 พระองค์ ทองคำหนัก 7 ตำลึง เป็นเครื่องของคนโบราณ พระยานครราชสีมานำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

อนึ่งพระเกรียงไกรกระบวนยุทธปลัดเมืองฉะเชิงเทราชุดได้พระพุทธรูปนั่งสมาธิ ที่ดงศรีมหาโพธิงค์ 1 ทองคำหนัก 5 ตำลึง พระราชทานรางวัลเป็นเงินตรา 4 ชั่ง ชื่อว่า พระนิรันตราย และเป็นรูปพระไสยศาสตร์ รูปพระศิวลึงค์บ้าง แก้วมณีบ้าง เป็นของ คนโบราณซึ่งจมอยู่ในแผ่นดินก็มีคนขุดได้ด้วยพระบารมี กษัตริย์นานาประเทศทั้งหลาย ก็จัดของทรงยินดีให้ทูตนำเข้ามาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหลายบ้านหลายเมือง

(Thiphakorawong, 2004, p. 260)

หรือแม้แต่ใน *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5* ซึ่งถือว่าเป็นพระราชพงศาวดารสมัยใหม่ ซึ่งมีจารีตการเขียนที่แตกต่างไปจากพระราชพงศาวดารยุคเก่า ก็นำเสนอให้เห็นถึงการได้ของคู่บารมีของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ตอนที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานสิ่งของสำคัญให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนชินิตประชานาถก่อนที่จะเสด็จสวรรคต ความว่า

และในวันอังคาร เดือน 11 ขึ้น 6 คำนั้น มีรับสั่งให้ภูษามาลาเชิญหีบพระเครื่อง มาถวาย ทรงเลือกพระประจำทองสาย 1 อันเป็นของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กับพระธำมรงค์เพชรองค์ 1 ให้พระราชโกษาเชิญตามเสด็จพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงโสมาวดีไปพระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนชินิตประชานาถ ...

(Damrong Rachanuphap, 1996, p. 13)

Damrong Rachanuphap ผู้ทรงพระนิพนธ์พระราชพงศาวดารฉบับนี้ ทรงอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “พระประจำทองสาย 1 อันเป็นของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” ไว้ในข้อความส่วนที่เป็นเชิงอรรถของพระราชพงศาวดารฉบับนี้เอาไว้ว่า

พระประจำทองสายนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จะสวรรคต จะพระราชทานพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอรรณพ ซึ่งได้เป็นกรมหมื่นอดุมรัตนราชินีในรัชกาลที่ 4 แต่บังเอิญเจ้าพนักงานหยิบผิดสาย กรมหมื่นอดุมไม่ได้ไป จึงถือว่าเป็นของศิริมงคลสำหรับแต่ผู้มีบุญญาภินิหาร

(Damrong Rachanuphap, 1996, p. 13)

จะเห็นได้ว่า ผู้ทรงพระนิพนธ์มีพระราชประสงค์ที่จะทรงแสดงให้เห็นว่า “พระประกาศทอง” ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนพิษณุตนครานุรักษ์ ซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีลักษณะเป็นของคู่บารมี ซึ่งเป็นกลวิธีนำเสนอเพื่อยกย่อง “บุญญาภินิหาร” ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นอกจากการมีบุญญาบารมีแล้ว คุณลักษณะพิเศษของพระมหากษัตริย์ที่พระราชพงศาวดารไทยมักจะนำเสนอ คือ ความยึดมั่นในราชธรรม โดยที่คุณลักษณะประการดังกล่าวสัมพันธ์กับความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองและความอยู่เย็นเป็นสุขของอาณาประชาราษฎร์ ดังเช่นที่ปรากฏใน พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด) ซึ่งนำเสนอไว้ว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม ผ่านเหตุการณ์ที่มานั้นทมิฬผู้ศักดิ์เป็นอาของพระเจ้าอังวะเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร มีข้อความตอนหนึ่งปรากฏว่า

ลศักราช 1023 ปีศก มางนันทมิตยครอบครวอพยพมาสู่พระบรมโพธิสมภาร ... ตริสถามว่าเป็นอะไรกันกับพระเจ้าอังวะ มางนันทมิตยบังคมทูลว่าเป็นอาพระเจ้าอังวะ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสถามว่า พระเจ้าอังวะหาตั้งไว้ในตระกูลวงศ์ผู้ใหญ่หาไม่หรือ มางนันทมิตยกราบทูลว่า ตั้งไว้ในที่ผู้ใหญ่อยู่ แต่มีความพิโรธกัน เพราะเหตุว่าพระเจ้าอังวะมิได้ตั้งในพระธรรมสามนราศาสตร์ แลแจ้งกิตติศัพท์ขึ้นไปว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฝ่ายตะวันออกมีกฤษฎาภินิหารบารมีใหญ่หลวง ดำรงทศพิธราชธรรมเป็นนิตยกาล ไพร่ฟ้าอาณาจักรแลนานาประเทศซึ่งขึ้นขอบขันขั่นเสมอนั้นก็อยู่เย็นเป็นสุข ดังร่มรุกขสุวรรณาโพธิอันใหญ่ ข้าพระพุทธเจ้ามีความยินดีจึงอุตสาหะเอากลระมาฝากไว้ใต้ฝ่าพระบาท ...

(Phra Rat Phongsawadan Krungrkao
Chabap Phra Chakkraphat Phong (chat), 1999, p. 461)

คุณลักษณะพิเศษอีกประการที่พระราชพงศาวดารไทยมักจะนำเสนอ คือ การเป็นที่ยอมรับของอาณาประชาราษฎร์ ดังเช่น พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5 นำเสนอคุณลักษณะของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนพิษณุตนครานุรักษ์ ไว้ว่าทรงได้รับการยอมรับจากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ส่งเสริมให้พระองค์ทรงเหมาะสมจะเป็นผู้สืบราชสมบัติต่อไป โดยนำเสนอผ่านเนื้อความในตอนต้นเรื่องซึ่งเป็นบทสนทนาระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

ในวันพุธ เดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำนั้น จึงมีรับสั่งให้หาพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์จางวางมหาดเล็ก เข้าไปเฝ้าพร้อมกับพระยาบุรุษฯ ... มีพระราชดำรัสว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ พระชั้นชายังเยาว์ จะทรงบังคับบัญชาราชการแผ่นดินอย่างไรได้ เกรงจะทำการไปไม่ตลอด เจ้านายผู้ใหญ่ที่ทรงพระสติปัญญาที่มีอยู่หลายพระองค์ พระองค์ใดสามารถจะว่าราชการแผ่นดินได้ จะเลือกพระองค์นั้นก็ควร อย่าให้เกิดเป็นภัยอันตรายแก่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ ซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่ พระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์กราบบังคมทูลว่า ถ้าไม่ยกสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอฯ ขึ้นครองราชสมบัติ น่ากลัวจะมีเหตุร้ายไปภายหน้า ด้วยคนทั้งหลาย ตลอดจนชาวนานาประเทศก็นิยมนับถือสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนพิณิตประชานาถ ว่าเป็นรัชทายาท แม้สมเด็จพระเจ้านโปเลียนที่ 3 เอมเปอเรฝรั่งเศสก็ได้มีพระราชสาส์นทรงยินดีประทานพระแสงมีจาริกยกย่องพระเกียรติยศเป็นรัชทายาทมาเป็นสำคัญ ถ้าไม่ยกสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าฯ กรมขุนพิณิตประชานาถขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อไป การภายหน้าเห็นจะไม่เป็นปกติเรียบร้อยได้ ...

(Damrong Rajanubhap, 1996, p. 16)

การนำเสนอพระราชกรณียกิจสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่มีลักษณะคล้ายกับการประกอบวีรกรรมของวีรบุรุษนั้น มักเป็นการนำเสนอพระราชกรณียกิจด้านการทำสงคราม เนื้อหาส่วนนี้ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยมิได้เป็นแต่เพียงการนำเสนอข้อมูลเท่านั้น หากแต่ยังมีน้ำเสียงที่แสดงให้เห็นถึงการยกย่องเชิดชูพระมหากษัตริย์ผู้ได้ประกอบพระราชกรณียกิจนั้น ๆ เอาไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) นำเสนอเหตุการณ์เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงต่อสู้กับกองทัพพม่าที่ยกมาตีกรุงศรีอยุธยาเมื่อครั้งปี พ.ศ.2309 โดยแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงแน่วแน่ในการที่จะกอบกู้บ้านเมืองจากข้าศึกศัตรู โดยทรงคำนึงถึงเหล่าอาณาประชาราษฎร์และพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ดังข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวเอาไว้ว่า

อนึ่ง ณ วัน 7⁴2 ค่ำ ปีมะแม (จ.ศ.1128 พ.ศ.2309) ขณะเมื่อกรุงเทพมหานครยังมีได้เสียนั้น พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงรับในเนื้อหน่อพุทราขจรเจ้า ตรัสทราบพระญาณว่ากรุงศรีอยุธยาจะเป็นอันตรายแต่เหตุอธิบดีเมืองแลราษฎรมีเป็นธรรม จึงอุตสาหะด้วยกำลังกรุณาแก่สมณพราหมณาจารย์แลพระบวรพุทธศาสนาจะเสื่อมสูญเสีย จึงชุมนุมพรรคพวกพลทหารไทยจีนประมาณ 1,000 เศษ สรรพด้วยเครื่อง

สาตราอาวุธต่าง ๆ ... แล้วยกออกไปตั้ง ณ วัดพิชัยอันเป็นที่มณฑลมหาสถาน ด้วย
เดชพระบรมโพธิสมภาร เทพดาเจ้าอภิบาลรักษาพระพุทธศาสนาซึ่งสาธุการบันดาล
ให้บรรณาการท่าฝนตกลงมา เป็นมหาพิชัยฤกษ์ จำเดิมแต่นั้นมาจึงให้ยกพลยุทกองทัพ
ออกจากวัดพิชัย ฝ่ากองทัพพม่าออกมาเป็นเพลตองยามเสาร์ ได้รับกันกับพม่าเป็น
สามารถพม่ามีอาจจะต่อต้านทานพระบารมีได้ก็ถอยไป จึงดำเนินด้วยพลทหารมา
โดยสวัสดิภาพ ...

(Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya
Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem), 1999, p. 475)

จะเห็นได้ว่า ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยส่วนที่นำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์
นั้น สัมพันธ์กับคุณลักษณะของวีรบุรุษที่ปรากฏในตำนานวีรบุรุษ อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์
ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยก็มีลักษณะที่แตกต่างไปจากคุณลักษณะของวีรบุรุษที่ปรากฏใน
ตำนานวีรบุรุษ กล่าวคือ การที่ตำนานวีรบุรุษมักจะนำเสนอให้เห็นว่าผู้นำทางวัฒนธรรมบุคคลนั้น ๆ มี
ชาติกำเนิดพิเศษ มีลักษณะพิเศษ ได้ของคู่บารมี ประกอบวีรกรรมทางใดทางหนึ่ง รวมไปถึงสถาปนา
และปกครองบ้านเมืองนั้น เป็นการส่งสารที่เน้นย้ำถึงการเป็นบุคคลพิเศษ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ช่วยจำแนก
ความเป็นวีรบุรุษกับความเป็นคนธรรมดาออกจากกัน (Jaruworn, 2006, p. 143) แต่เมื่อปรากฏใน
พระราชพงศาวดารไทย องค์ประกอบของวีรบุรุษประการต่าง ๆ เหล่านั้นถูกนำมาใช้เป็นกลวิธีแสดง
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระมหากษัตริย์ผู้ที่จะนำพาความเจริญมั่นคงมาสู่ราชอาณาจักรและอำนวย
ความสุขสวัสดิ์ให้แก่อาณาประชาราษฎร์ นอกจากนี้แล้ว ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทย
ส่วนที่นำเสนอคุณลักษณะพิเศษของพระมหากษัตริย์ยังแตกต่างไปจากวีรบุรุษในตำนานวีรบุรุษอีกด้วย
กล่าวคือ ตำนานวีรบุรุษมักจะนำเสนอคุณลักษณะพิเศษของวีรบุรุษทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา ตลอดจน
ความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ (Jaruworn, 2006, p. 143) แต่พระราชพงศาวดารไทยยังปรากฏคุณลักษณะ
พิเศษของพระมหากษัตริย์ในแง่ที่ทรงเป็นผู้ที่ยึดมั่นในราชธรรม และทรงได้รับการยอมรับจากไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
ที่โดดเด่นเพิ่มขึ้นมาอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยปรับเปลี่ยนขนบ
ที่สัมพันธ์กับตำนานวีรบุรุษให้สอดคล้องกับแนวคิดสำคัญที่ต้องการจะนำเสนอ นั่นคือ การดำรงอยู่ของ
ราชอาณาจักรโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ พระราชพงศาวดารไทยจึงสะท้อนภาพลักษณ์ของ
พระมหากษัตริย์ในอุดมคติที่สัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในตำนานวีรบุรุษ ทั้งยังปรับเปลี่ยนลักษณะ
บางประการเพื่อให้สอดคล้องกับสารสำคัญที่ต้องการจะนำเสนอ

2. ชนในการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานเมือง

ตำนานเมือง หมายถึง เรื่องเล่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของบ้านเมืองโบราณ ตำนานประเภทนี้มักเกี่ยวข้องกับตำนานวีรบุรุษซึ่งเป็นผู้นำในการสถาปนาบ้านเมืองต่าง ๆ เนื้อหาที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในตำนานเมืองได้แก่ มนุษย์ในเมืองต่าง ๆ ประสบภัยพิบัติ และอพยพไปตั้งบ้านเมืองใหม่ พญานาคหรือฤๅษีช่วยสร้างเมือง มนุษย์ประพฤติดีจึงทำให้เมืองลุ่ม มนุษย์บูชาและรักษาศีลทำให้เมืองรุ่งเรือง (Jaruworn, 2006, 153)

เมื่อพิจารณาพระราชพงศาวดารไทยฉบับต่าง ๆ แล้ว พบว่าพระราชพงศาวดารไทยหลายฉบับมักจะปรากฏชนในการประกอบสร้างที่สัมพันธ์กับตำนานเมือง โดยปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะเป็นกลวิธีการนำเสนอ เพื่อแสดงให้เห็นว่าราชอาณาจักรมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่จะต้องดำรงรักษาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นสืบต่อไป ตลอดจนแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระมหากษัตริย์ผู้มีส่วนสำคัญในการสถาปนา ดำรง และสืบทอดราชอาณาจักร ตัวอย่างเช่น การนำเสนอเหตุการณ์สถาปนาบ้านเมืองโดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้พิเศษ ดังที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ ซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนสถาปนากรุงศรีอยุธยาไว้ว่า เกิดสงครามระหว่างเมืองเชียงรายกับเมืองสทอง พระเจ้าเชียงรายพ่ายแพ้จึงกวาดต้อนไพร่พลข้ามแม่น้ำโพมาถึงเมืองร้างแห่งหนึ่ง พระอินทร์จึงได้จำแลงลงมาขึ้นสถานที่แก่พระยาเชียงรายให้สร้างเมืองไตรดงขขึ้น ดังข้อความที่ปรากฏในตัวบทตอนหนึ่งว่า

...ด้วยบุญญาฤทธิของพระองค์เปนมหัศจรรย์ บันดาลให้ร้อนถึงสมเด็จพระอามริน
ทราธิราชนิมิตพระกายเปนดาบศ แสดงลงมาประดิษฐานอยู่ตรงหน้าข้างพระอินทร์
แล้วตรัสบอกว่าให้ตั้งพระนครในที่นี้เป็นที่ไชยมงคลพื้นไทยปัจจามิตรแล้วก็อันครธา
หายไปเฉพาะพระเนตร พระเจ้าเชียงรายก็ทรงโสมนัสตรัสว่า พระดาบศองค์นี้ร
จะเปนสมเด็จอามรินทราธิราชแสงแปลงพระกาย มาบอกให้เปนแท้ จึงให้ตั้งขม
รพักไพร่พลอยู่ในที่นั้น แล้วให้สร้างพระนครพร้อมด้วยเชิงเทินป้อมค่ายค่ายคูประตู
หอรบครบบริบูรณ์...

(Phra Rat Phongsawadan Chabap Somdet Phra Phon Rat
Wat Phra Che Tu Phon : Truatsop Chamra Chak Ekkasan Tua Khian, 2015, p. 5)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่พระอินทร์จำแลงลงมาเพื่อชี้สถานที่แก่พระเจ้าเชียงใหม่ เป็นผลมาจาก “บุญญาภพของพระองค์เปนมหัสจรรย์” ซึ่งสื่อถึงบารมีอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้าเชียงใหม่ที่ถึงขั้นเทพยดาต้องรับรู้และลงมาช่วยเหลือ ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองไตรตรองซึ่งได้รับการสถาปนาและสำเร็จได้ด้วยเทวานุภาพ

พระราชพงศาวดารฉบับประดิษฐานใหม่ นำเสนอเหตุการณ์ตอนสถาปนากรุงศรีอยุธยาเอาไว้ว่า พระเจ้าอู่ทองพาไพร่พลอพยพหนีโรคระบาดมาถึง ณ บริเวณหนองโสน และได้พบกับพระดาบสองคี่หนึ่ง พระดาบสนั้นจึงชี้สถานที่สร้างเมืองให้แก่พระเจ้าอู่ทอง พระเจ้าอู่ทองจึงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นตามคำแนะนำดังข้อความตอนหนึ่งว่า

...พระเจ้าอู่ทองนั้นยาตราพลรอนแรมไปหลายราตรี จึงพบแม่น้ำใหญ่ แล้วเห็นเกาะหนึ่งเป็นปริมณฑล ประดิษฐานอยู่ท่ามกลางภูมิภาคนั้นราบรื่นดูสะอาดตา พระองค์จึงให้ข้ามพลพยุหะเข้าตั้งถึงเกาะดงโสน แล้วพบพระดาบสองคี่หนึ่งจึงกระทำการระประพฤติปราศรัย ... แล้วพระดาบสจึงเขียนรูปเมืองด้วยถ่านเพลิง แล้วทิ้งขึ้นไปในอากาศ ตกลงมาเป็นผ้าสาฎก ประจักษ์หนทางสามแพร่งให้เห็นว่าชนเกิดในประเทศนี้จะเจรงามสาวาความจริงน้อย แล้วพระมหาโยคีจึงว่าปางนี้บรมขัตติยาธิบติเสด็จมาถึงแล้ว พระองค์จึงอยู่ในประเทศนี้สำราญพระราชหฤทัยเทอญ อาตมาจะลาไปรักษาพระบวรลัญชรลักษณ์ในขุนเขาศรีโน้น เบื้องว่าพระดาบสว่าดังนั้นแล้วก็เหาะไปสำนักเจริญพรตพรหมวิหารเท่าถึงอาสนุภาพในภูเขาสมณุนั้น

(Phra Rat Phongsawadan Krung Siam

Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London, 1999, p. 11)

จะเห็นได้ว่า การนำเสนอเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของการสถาปนาราชอาณาจักรที่สัมพันธ์กับอำนาจเหนือธรรมชาติของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ตลอดจนการกล่าวถึงพุทธทำนายที่สะท้อนให้เห็นว่าราชอาณาจักรที่สถาปนาขึ้นนั้นมีความสำคัญที่ควรค่าแก่การทำนุบำรุงและดำรงรักษาแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสถาปนาราชอาณาจักรอีกด้วย การนำเสนอเหตุการณ์ในลักษณะข้างต้นจึงเป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อส่งเสริมพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ในอีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

ในแง่ของการนำเสนอเหตุแห่งการล่มสลายของบ้านเมือง นอกจากจะปรากฏการนำเสนอในลักษณะเดียวกันกับตำนานเมืองที่มักกล่าวถึงการประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น โรคระบาด ดังที่ปรากฏใน *พระราชพงศาวดารฉบับบริติชมิวเซียม* ว่าพระเจ้าอู่ทองอพยพไพร่พลจากกัมพูชาประเทศเพื่อหนี โรคไข้ทรพิษที่คร่าชีวิตผู้คนไปเป็นจำนวนมาก (Phra Rat Phongsawadan Krung Siam Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London, 1999, p. 11) แล้ว พระราชพงศาวดารยังมักเชื่อมโยงการล่มสลายของบ้านเมืองเข้ากับคุณธรรมและบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์อีกด้วย ดังที่พระราชพงศาวดารฉบับเดียวกันนี้นำเสนอการล่มสลายของเมืองสวรรคตเทวโลกไว้ว่า “...จนศักราช 1200 ปี พระร่วงเจ้าทิวงคตแล้วจึงเกิดรบพุ่งกัน ชีพอกกลายเป็นกระหัดเป็นอกุศลนัก เพราะประมาทลิ้มตน ย่อมถ้ายเทเมืองเสียให้เป็นป่าช้าเสียก็บังเกิดมีมากแก่คนทุกภาษา...” (Phra Rat Phongsawadan Krung Siam Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London, 1999, p. 4) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อสิ้นพระร่วง พระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรมแล้ว ศีลธรรมของผู้คนในบ้านเมืองก็ถดถอยจนนำไปสู่การล่มสลายในที่สุด

พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ได้เน้นย้ำเหตุผลส่วนหนึ่งที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อปี พ.ศ.2099 ไว้ว่าเป็นผลมาจากพฤติกรรมของพระมหากษัตริย์ ดังที่ปรากฏข้อความว่า “พระเจ้าแผ่นดินมิได้นำพาการศึกษาและเสด็จอยู่แต่ในพระราชวัง” (Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem), 1999, p. 263) และ “พระเจ้าแผ่นดินก็มีเอาพระทัยลงในการสงคราม” (Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem), 1999, p. 265) ตลอดจนอธิบายเหตุการณ์กรุงศรีอยุธยาแตกเมื่อปี พ.ศ.2310 เอาไว้ว่า “แต่เหตุอุบิตีเมืองและราษฎรมีเป็นธรรม” (Phra Rat Phongsawadan Krung Thon Buri Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem), 1999, p. 475)

นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่พระราชพงศาวดารไทยมักจะเน้นย้ำอยู่เสมอ คือ การแสดงให้เห็นว่าความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองเป็นผลมาจากการปกครองของพระมหากษัตริย์ผู้เปี่ยมด้วยคุณลักษณะสำคัญประการต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การพรรณนาสภาพบ้านเมืองเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกอบกู้บ้านเมืองและสถาปนาราชธานีแห่งใหม่หลังการสูญเสียกรุงศรีอยุธยาใน *พระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์* ดังข้อความว่า

... บ้านเมืองก็สงบปราศจากโจรผู้ร้าย ราษฎรก็ได้ตั้งทำไร่นา ปลูกข้าววนิชก็ไปมา ค้าขาย ทำมาหากินเปนสุข เข้าปลาอาหารก็ค่อยบริบูรณ์ขึ้น คนทั้งหลายก็ค่อยได้ บำเพ็ญการกุศลต่าง ๆ ฝ่ายพระสมณสากยบุตรในพุทธศาสนาที่ได้รับบิณฑบาตร จัดปัจจัยค่อยได้ความสุขบริบูรณ์ เปนกำลังเล่าเรียนบำเพ็ญเพียรในสมณกิจฝ่าย คณัฐธรรมาวุธวิปัสสนาธุระทั้งปวงต่าง ๆ

(Phra Rat Phongsawadan Chabap Somdet Phra Phon Rat
Wat Phra Che Tu Phon : Truatsop Chamra Chak Ekkasan Tua Khian, 2015, p. 375)

เช่นเดียวกับใน พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ซึ่งพรรณนา สภาพบ้านเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อความเจริญมั่นคงของ บ้านเมืองและความอยู่เย็นเป็นสุขของอาณาประชาราษฎร์ ดังข้อความว่า

แล้วทรงพระกรุณาเมตตาแก่ราษฎร พระนครก็สมบูรณ์มั่งคั่งด้วยสมบัติ ฝนก็ตก ต้องตามฤดู ปลูกข้าววนิชมาตั้งห้างค้าขายสิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่เห็นก็ได้เห็น ของที่ไม่เคยมี ก็มีขึ้น และลูกค้านานาประเทศเข้ามาค้าขายซื้อเข้าออกไปปี 1 ก็ถึง 300 ลำ บางปี ก็ถึง 400 ลำ ราษฎรก็ได้ขายเข้าไปแก่ลูกค้านานาประเทศ เป็นจำนวนเข้าออกไปปี 1 ก็ถึง 80,000 เกวียนบ้าง 80,000 เกวียนเศษบ้าง และภาษีฝิ่นก็ได้เงินปีละ 6,000 ชั่ง 7,000 ชั่ง เงินค่านาก็ถึง 4,000 ชั่ง 5,000 ชั่ง ราษฎรก็ได้มั่งมีเงินทองขึ้นทุกแห่ง ทุกตำบล ...

(Thiphakorawong, 2004, p. 259)

กล่าวโดยสรุป ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานเมือง ปรากฏทั้ง การสถาปนาราชอาณาจักรโดยการช่วยเหลือจากเทพเจ้าและการกล่าวถึงพุทธทำนายของพระพุทธเจ้า ตลอดจน การนำเสนอเหตุแห่งการล่มสลายของบ้านเมืองอันเนื่องมาจากภัยพิบัติด้านโรคระบาดและความเสื่อมถอย ทางศีลธรรมของผู้คน นอกจากนี้แล้วพระราชพงศาวดารไทยยังมักกล่าวถึงภาพของราชอาณาจักรที่เจริญ รุ่งเรืองภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองดำรงรักษาราชอาณาจักรให้มั่นคงและร่มเย็นเป็นสุข การประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยในลักษณะเช่นนี้จึงช่วยเน้นย้ำแนวคิดสำคัญที่พระราชพงศาวดารไทย ต้องการจะนำเสนอให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ แสดงให้เห็นว่าราชอาณาจักรเป็นสถานที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องดำรงรักษาให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงและสืบทอด

ราชอาณาจักรก็คือพระมหากษัตริย์ ตลอดจนไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินก็มีส่วนคำชูและดำรงไว้ซึ่งความเป็นราชอาณาจักรด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอว่าราชอาณาจักรได้รับการสถาปนาขึ้นจากความช่วยเหลือของเทพเจ้าและการกล่าวถึงพุทธทำนายจึงเน้นย้ำถึงความสำคัญของราชอาณาจักร ในขณะเดียวกัน การนำเสนอเหตุแห่งการล่มสลายของบ้านเมืองอันเนื่องมาจากโรคระบาดและความเสื่อมถอยทางศีลธรรมของผู้คน ก็เน้นย้ำถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งของพระมหากษัตริย์และผู้คนในราชอาณาจักรที่จะต้องดำรงตนในแนวทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของราชอาณาจักรสืบต่อไป

3. ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานพระธาตุ

ตำนานพระธาตุ หมายถึง เรื่องเล่าที่อธิบายความเป็นมาของการสร้างพระธาตุเจดีย์ที่เชื่อว่ามีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ เพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งเรื่องราวการประทานพระเศวตธาตุของพระพุทธเจ้า การแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ การสร้างองค์พระธาตุ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุในสังคม (Hongswan, 2005, p. 2)

โครงสร้างของตำนานพระธาตุมักกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจะประดิษฐานพระธาตุ ทรงพบชนพื้นเมืองหรือเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น กล่าวถึงการประทานพระเศวตธาตุและทรงมีพุทธทำนาย ตลอดจนการประดิษฐานพระบรมธาตุ พระธาตุแสดงปาฏิหาริย์ และกล่าวถึงผู้ดูแลรักษาพระธาตุ ซึ่งอาจเป็นมนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดา โดยที่เนื้อหาเหล่านี้มักจะปรากฏซ้ำ ๆ ในตำนานพระธาตุสำนวนต่าง ๆ (Jaruworn, 2006, p. 177-178)

จากการศึกษาพบว่า ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยมีส่วนที่สัมพันธ์กับตำนานพระธาตุ ปรากฏอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ การเชื่อมโยงถึงพระพุทธเจ้า และการแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ โดยลักษณะดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ ตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารฉบับบริติชมิวเซียม กล่าวถึงเหตุการณ์กำเนิดของพระยาอรุณราชหรือพระร่วง โดยเล่าย้อนไปถึงเหตุการณ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

... อนึ่งในอดีตกาล ครั้งเมื่อสมเด็จพระบรมสัมพุทธเจ้ายังทรงพระทรมานอยู่นั้น พระองค์เสด็จมาฉันในที่นอกบ้านปงมัมขคาม ครั้งนั้นยังมีพระยาอรุณราชตัวหนึ่ง มีศรัทธาบันดาลน้ำถวายยังพระองค์ให้สร่งในที่นั้น พระองค์จึงแย้มพระโอษฐ์ดำเนนวิลาสพุทธพยากรณ์ต่อพระอานนท์ว่า พระยาพุทธชินธรตนนี้ เมื่อตลาคตนิพพานแล้ว

ได้ 950 ปี จะบังเกิดเป็นกษัตริย์ชื่อพระยาอรุณราช จะได้สืบศกราชตถาคตเมื่อถ้วนพัน และเดชะผลานิสงส์ให้น้ำเป็นทานนี้ และกระแสน้ำไหลไปถึงที่ใดก็จะเป็นอาณาเขต ไปถึงที่นั่น เท้าพระยาทั้งชมพูทวีปจะทนอาณาภาพมิได้ ครั้นพระองค์ตรัสทำนายแล้ว ก็เสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์โดยพุทธวิสัย ...

(Phra Rat Phongsawadan Krung Siam

Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London, 1999, p. 3)

การเชื่อมโยงถึงพระพุทธเจ้าและพุทธพยากรณ์ในข้างต้น เป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระยาอรุณราชเป็นผู้ทรงบุญญาบารมี ซึ่งต่อมาก็ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระร่วงเจ้าผู้ครองกรุงสุโขทัย ทั้งนี้ กลวิธีดังกล่าวได้ปรากฏอีกครั้งในตอนที่กำลังถึงสมเด็จพระเจ้าอยู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยา พระราชพงศาวดารฉบับเดียวกันนี้นำเสนอเอาไว้ว่า

...ครั้งเมื่อพระสรเพชญ์พุทธองค์เสด็จมาในที่นี้ เราได้ถวายผลไม้ขมป้อมและสมออาราธนาให้พระองค์นั่งฉันทนเหินประเทศตอตะเคียนอันลอยมาขวางอยู่ที่นั่น พระองค์จึงมีพุทธบัณฑูรตรัสทำนายว่า อริยประเทศนี้ไปเบื้องหน้าจะปรากฏเป็นราชธานีหนึ่ง ชื่อว่าพระนครทวารวดีศรีอยุธยา...

(Phra Rat Phongsawadan Krung Siam

Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London, 1999, p. 11)

การกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จมา ณ สถานที่หนึ่ง ๆ ตลอดจนพุทธทำนายซึ่งได้ประทานไว้นั้น เมื่อปรากฏในตำนานพระธาตุ อาจมีผลในแง่ของการส่งเสริมความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พระธาตุเจดีย์ในแต่ละแห่ง แต่เมื่อปรากฏในพระราชพงศาวดารไทย เหตุการณ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ทรงบุญญาบารมี ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ประการสำคัญที่พระราชพงศาวดารไทยต้องการจะนำเสนอ

นอกจากนี้แล้ว พระราชพงศาวดารไทยยังมักกล่าวถึงการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ ตลอดจนการประดิษฐานพระธาตุเจดีย์ โดยที่การนำเสนอเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวนี้มุ่งแสดงให้เห็นพระราชกรณียกิจสำคัญของพระมหากษัตริย์ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ตลอดจนส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ทรงบุญญาบารมีเช่นเดียวกับในกรณีของการเชื่อมโยงถึงพระพุทธองค์ดังที่กล่าวไปในข้างต้นอีกด้วย ตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ กล่าวถึงการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุที่สัมพันธ์กับชัยชนะของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเหตุการณ์ที่ทรงกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งกรุงหงสาวดี ความเป็น

...อนึ่งเมื่อใกล้รุ่งขึ้นวัน 12 ค่ำนั้น เห็นพระสารีริกธาตุปาฏิหาริย์ไปโดยทางซึ่งจะเสด็จนั้น เถลิงวัน 2¹/₂ ค่ำ เพลารุ่งแล้ว 5 นาฬิกา 3 บาท เสด็จทรงช้างต้นพระยาไชยานุภาพ เสด็จออกกรมหาอุปราชาดำบลหนองสาหร่าย ครั้นนั้นมิได้ตามฤกษ์แลฝ่าย (ฝ่า) ฤกษ์หน้อยหนึ่ง และเมื่อได้ชนช้างด้วยมหาอุปราชานั้น สมเด็จพระนารายณ์บพิตรเป็นเจ้าต้องปืน ณ พระหัตถ์ข้างขวาหน้อยหนึ่ง อนึ่งเมื่อมหาอุปราชาชี้ช้างออกมาขึ้นอยู่นั้น หมวกมหาอุปราชาสีนั้นตกลงถึงดิน แลเอาคืนขึ้นใส่เล่า ครั้นนั้นมหาอุปราชาชดคอช้างตายในที่นั้น แลช้างต้นพระยาไชยานุภาพ ซึ่งทรงแลได้ชนด้วยมหาอุปราชาล้มมีไชยขำนะนั้น พระราชทานให้ชื่อเจ้าพระยาปราบหงสา

(Phra Rat Phongsawadan Krungkao
Chabap Luang Prasot Akson Ni, 2002, p. 431)

พระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเล นำเสนอเหตุการณ์เดียวกันนี้ โดยขยายรายละเอียดที่แสดงให้เห็นว่าการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุในครั้งนั้นเป็นศุภนิมิตที่ส่งเสริมบุญญาบารมีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ความว่า

... ทรงเครื่องสำหรับราชรถพร้อมเสร็จ เสด็จยังเกยคอยฤกษ์ทอดพระเนตรเห็นพระสารีริกบรมธาตุเสด็จปาฏิหาริย์ ช่วมาเท่าผลส้มเกลี้ยง มาแต่ทักษิณทิศเวียนเป็นทักษิณาวัตรแล้วเสด็จไปผ่านอุดรทิศ ทรงพระปิตุขานไปทั้งพระองค์. ยกพระหัตถ์ถวายทนต์สโมธานธรรณฐานสวัสดิมิชัยให้ชนะปรปักษ์...

(Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya
Chabap Mo Bradley, 2009, p. 139)

ทั้งยังได้เน้นย้ำอีกในเหตุการณ์ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงยกทัพไปตะนาวศรี ความว่า

... เดชะบารมีสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ถ้าจะมีชัยแก่ข้าศึกครั้งใด ก็ให้ศุภนิมิตประจักษ์ทุกครั้ง, พอเพลาล่วงสามยามเจ็ดบาท พระสารีริกบรมธาตุใหญ่เท่าผลส้มเกลี้ยงเสด็จผ่านด่านเมืองตะนาวศรีมาแต่อุดรทิศไปเฉียงอากาศนัย พระรัศมีสว่างไปทั้งอากาศแลปฐพีตล. สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเห็นดังนั้นก็มีพระปิตุสโมสนส ถวายทนต์สโมธานเหนือสิโรตม์ด้วยปัญจาภคประดิษฐ์ ...

(Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya
Chabap Mo Bradley, 2009, p. 172-173)

การปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุในพระราชพงศาวดารไทยจึงเป็นสัญลักษณ์แสดงศุภนิมิตและสัมพันธ์กับชัยชนะในการทำสงครามของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ พระราชพงศาวดารไทยยังนำเสนอเกี่ยวกับการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ ที่สัมพันธ์กับพระราชกรณียกิจด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกด้วย ตัวอย่างเช่น พระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ ซึ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระรามาธิบดีวสันตเชษฐวาทิตอนหนึ่งว่า พระองค์ทรงสถาปนาพระมหาธาตุ โดยกล่าวถึงการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ ดังมีข้อความปรากฏว่า

...แล้วเสด็จออกทรงศีลยังพระธินั่งมั่งคลาภิเษก เพลา 10 ทุ่ม ทอดพระเนตรไปโดยฝ่ายทิศบูรพ์ เหนพระสารีริกบรมธาตุเสด็จปราฎหาร เรียกกะลัดวังให้เอาพระราชยานทรงเสด็จออกไปให้เอาตรัยปักขึ้นไว้ สถาปนาพระมหาธาตุนั้นสูง 19 วายอดสูง 3 วา ให้ชื่อวัดมหาธาตุ แล้วให้ทำราชพิธีประเวศพระนคร แลเฉลิมพระราชมนเฑียร

(Phra Rat Phongsawadan Chabap Somdet Phra Phon Rat
Wat Phra Che Tu Phon : Truatsop Chamra Chak Ekkasan Tua Khian, 2015, p. 15)

จะเห็นได้ว่า ขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยที่สัมพันธ์กับตำนานพระธาตุมีทั้งการเชื่อมโยงถึงพระพุทธเจ้าในลักษณะของการกล่าวถึงพุทธทำนายเกี่ยวกับผู้ที่จะได้เป็นพระมหากษัตริย์และการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า ณ สถานที่ที่จะสถาปนาราชอาณาจักร ตลอดจนการปรากฏและแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ อย่างไรก็ตาม ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อปรากฏในตำนานพระธาตุอาจมีนัยแฝงที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระธาตุเจดีย์ ในขณะที่พระราชพงศาวดารไทยปรากฏลักษณะดังกล่าวด้วยนัยแฝงยกย่องพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ ทั้งในแง่ของการมีบุญญาบารมีและการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ลักษณะของขนบการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยในส่วนที่สัมพันธ์กับตำนานพระธาตุจึงแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ในอุดมคติว่าจะต้องเป็นผู้ทรงบุญญาธิการและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุงราชอาณาจักร ซึ่งหมายรวมไปถึงศาสนจักรให้เจริญรุ่งเรืองและดำรงอยู่สืบเนื่องต่อไป

บทสรุปและอภิปราย (Conclusion and discussion)

การประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยมีชนบทที่สัมพันธ์กับทั้งตำนานวีรบุรุษ ตำนานเมือง และตำนานพระธาตุ ลักษณะของชนบทต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการนำเสนอซึ่งต้องการเน้นย้ำคุณลักษณะอันพึงประสงค์และความสำคัญพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงและสืบทอดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของราชอาณาจักรให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป โดยนำคุณสมบัติของวีรบุรุษที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในตำนานวีรบุรุษมาใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะสำคัญของพระมหากษัตริย์ คือ ทรงเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยบุญญาธิการ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจที่มีลักษณะคล้ายกับการประกอบวีรกรรมของวีรบุรุษเพื่อนำความเจริญมั่นคงและความผาสุกมาสู่ราชอาณาจักร นำองค์ประกอบสำคัญของตำนานเมือง ทั้งการสถาปนาและการล่มสลายของบ้านเมืองมาใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของราชอาณาจักรอันควรค่าแก่การทูลบำรุงให้เจริญมั่นคง รวมไปถึงแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งของพระมหากษัตริย์และผู้คนในราชอาณาจักรที่สัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของราชอาณาจักรสืบต่อไป นอกจากนี้ยังปรากฏชนบทการประกอบสร้างที่สัมพันธ์กับตำนานพระธาตุ ในแง่ของการนำเสนอเกี่ยวกับการปรากฏและการแสดงปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ การเสด็จไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า และการประทานพุทธทำนาย เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้มีบุญญาบารมีและมีบทบาทสำคัญในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ราชอาณาจักรอีกด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ ตำนานทั้ง 3 ประเภทข้างต้นมีลักษณะร่วมกันในแง่ของการแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องระหว่างสถาบันสำคัญทั้ง 3 สถาบัน ได้แก่ ราชอาณาจักร พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ การประกอบสร้างพระราชพงศาวดารไทยซึ่งปรากฏชนบทที่สัมพันธ์กับตำนานต่าง ๆ เหล่านี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญที่พระราชพงศาวดารไทยต้องการนำเสนอ นั่นคือ ความต่อเนื่องของราชอาณาจักรซึ่งครอบคลุมถึงพระพุทธศาสนจักรโดยพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญทำนุบำรุงให้เจริญมั่นคงและดำรงอยู่สืบไป เรื่องราวที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไทยจึงมีกลิ่นอายของความเป็นตำนานผสมผสานอยู่ ซึ่งตำนานถือเป็นเรื่องเล่าที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมมาอย่างยาวนาน อีกทั้งตำนานยังสัมพันธ์กับความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคมอย่างแนบแน่น ทำให้การสื่อสารแนวคิดสำคัญของพระราชพงศาวดารไทยสามารถเข้าถึงความรู้และก่อให้เกิดเป็นสำนึกร่วมของผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

จากกลุ่มข้อมูลพระราชพงศาวดารไทยที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าพระราชพงศาวดารไทยที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1-4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏชนบทการประกอบสร้างในลักษณะดังที่กล่าวไปในข้างต้นอย่างเด่นชัดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในช่วงเวลานี้เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการสถาปนาราชธานีและราชวงศ์ใหม่ ผู้แต่งพระราชพงศาวดารจึงให้ความสำคัญกับการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของราชอาณาจักรและการดำรงไว้ซึ่งความเป็นราชอาณาจักรโดยพระมหากษัตริย์ผู้เปี่ยมด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแง่มุมต่าง ๆ ชนบทการประกอบสร้างพระราชพงศาวดารที่สัมพันธ์กับตำนานทั้ง 3 ประเภท จึงมีส่วนช่วยให้การสื่อสารแนวคิดดังกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พระราชพงศาวดารไทยที่แต่งขึ้นในยุคสมัยอื่น ๆ ก็ปรากฏชนบทการประกอบสร้างที่สัมพันธ์กับตำนานอยู่ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พระราชพงศาวดารไทยที่แต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงธนบุรีมีข้อจำกัดในด้านความสมบูรณ์ของต้นฉบับที่ค้นพบ เนื้อหาที่ปรากฏจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระราชพงศาวดารแต่ละฉบับเท่านั้น แต่เนื้อหาเท่าที่ปรากฏก็แสดงให้เห็นถึงชนบทการประกอบสร้างที่สัมพันธ์กับตำนานทั้ง 3 ประเภทอยู่บ้าง ในขณะที่พระราชพงศาวดารไทยที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5-7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แม้จะมีลักษณะการนำเสนอที่คลี่คลายไปจากยุคสมัยก่อนหน้าอันเนื่องมาจากบริบทแห่งยุคสมัยที่แวดล้อมอยู่ แต่พระราชพงศาวดารที่แต่งขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวก็ยังคงปรากฏร่องรอยของชนบทการประกอบสร้างที่สัมพันธ์กับตำนานวีรบุรุษอยู่ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์และการประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อความเจริญมั่นคงของราชอาณาจักรที่มีลักษณะคล้ายกับการประกอบวีรกรรมของวีรบุรุษในตำนานวีรบุรุษดังตัวอย่างที่ยกมาแสดงในผลการศึกษาข้างต้น ทั้งนี้พระราชพงศาวดารไทยฉบับอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มข้อมูลของการวิจัยก็ปรากฏชนบทการประกอบสร้างในลักษณะดังกล่าวด้วยเช่นกัน แต่อาจจะเล็กน้อยแตกต่างกันไป

ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า พระราชพงศาวดารไทยมิใช่เพียงเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของราชอาณาจักรและการสืบราชสมบัติของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์เท่านั้น หากแต่ยังเป็นงานเขียนที่มีศิลปะในการเรียบเรียงและนำเสนอ โดยมีลักษณะเด่นประการหนึ่งคือกลวิธีการประกอบสร้างในลักษณะของการผสมผสานชนบทที่สัมพันธ์กับตำนานประเภทต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการสืบทอดและสร้างสรรค์ พระราชพงศาวดารไทยจึงมีลักษณะเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่งซึ่งมีชนบทสำคัญคือ แสดงความสืบเนื่องของราชอาณาจักรและราชวงศ์ พร้อม ๆ กับการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์

References

- Chalitanon, N. (1981). *Prawattisat niphon Thai*. [Thai Historiography]. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project.
- Chittasophon, E. (1996). *Charitniyom thang wannakam thai : kansueksa wikhro*. [Thai Literary Convention : An Analytical Study]. Bangkok: Ton-aor Grammy.
- Chutipongphisit, A. (2021). *Prawattisat niphon tawantok*. [Western Historiography]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Dilokvidhyarat, T. (2019). Hayden White's Theory of Historical Writing. *Thammasat Journal of History*, 6(1). 129-166. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/thammasat_history/article/view/199706/139793
- Damrong Rajanubhab, H.R.H. Prince. (1996). *phra rat phongsawadan krung rattanakosin ratchakan thi 5* [The Royal Chronicle of Rattanakosin during the Reign of King Rama V]. Bangkok: The Foundation of H.R.H. Prince Damrong Rajanubhab.
- Debyasuvarn, B., M.L.. (2000). *Wikhro rot wannakhadi Thai*. [An Analysis of Aesthetic Flavors in Thai Literature]. (3rd ed.). Bangkok: Sayam.
- Hongsuwan, P. (2005). *The Buddha relics myths of the Tai peoples : significance and interaction between Buddhism and indigenous beliefs*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/7869>
- Jaruworn, P. (2006). *khwamkhatyaeng lae kan pra ni pranom nai tamnan parampara thai* [Conflict and compromise in Thai myths]. Bangkok: Dissemination of academic work project, Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Kasetsiri, Ch. (2005). *Ayutthaya : prawattisat lae kanmueang*. [Ayutthaya : History and Politics]. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project.

Na Thalang, S. (2014). *Thruesadi khatichonwitthaya : withiwiththaya nai kan wikhro tamnan - nithan phuenban*. [Folklore Theory : Methodology for Analyzing Myths and Folktales]. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Paramanujitajinorasa, The Supreme Patriarch H.R.H. Prince. (2019). *Phra Rat Phongsawadan Sangkhep Phra Rat Phongsawadan Yo Lae Phra Tham Thetsana Phra Rat Phongsawadan Sangkhep : Phraniphon Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phra Pora Ma Nu Chit Chinorot*. [The Concise Royal Chronicle, the Abridged Royal Chronicle, and the Sermon on the Concise Royal Chronicle, Composed by The Supreme Patriarch H.R.H. Prince Paramanujitajinorasa]. (Pakdeekham, S. Transcriber). Phra Chettuphon Wimonmangkhalar Temple, Phra Nakhon District, Bangkok. (Original work published n.d.).

Phra Rat Phongsawadan Chabap Somdet Phra Phon Rat Wat Phra Che Tu Phon: Truatsop Chamra Chak Ekkasan Tua Khian. [The Royal Chronicle: The Somdet Phra Phonarat of Phra Chettuphon Temple Edition, Transcribed from Manuscript Sources]. (2015). (Pakdeekham, S. Transcriber). Bangkok: Phra Buddha Yodfa Fund Foundation under the Royal Patronage. (Original work published n.d.).

Phra Rat Phongsawadan Krungkao Chabap Luang Prasoet Akson Ni. (2002). In *Wannakam Samai Ayutthaya Lem 2*. [Literature of the Ayutthaya Period Volume 2]. Bangkok: The Fine Arts Department.

Phra Rat Phongsawadan Krungkao Chabap Phra Chakkraphat Phong (chat). (1999). In *Prachum Phongsawadan Chabap Kanchana Phi Sek Lem 3* [Collected Royal Chronicles: Golden Jubilee Edition, Volume 3] (p. 453-467). Bangkok: Office of Literature and History The Fine Arts Department.

Phra Rat Phongsawadan Krung Siam Chak Tonchabap Khong British Museum Krung London. (1999). In *Prachum Phongsawadan Chabap Kanchana Phi Sek Lem 2* [Collected Royal Chronicles: Golden Jubilee Edition, Volume 2] Bangkok: Office of Literature and History The Fine Arts Department.

- Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya Chabap Mo Bradley. (2009). [The Royal Chronicle of Ayutthaya Published by Dan Beach Bradley]. (2nd ed.). Bangkok: Kositt.
- Phra Rat Phongsawadan Krung Si Ayutthaya Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem). (1999). In *Prachum Phongsawadan Chabap Kanchana Phi Sek Lem 3* [Collected Royal Chronicles: Golden Jubilee Edition, Volume 3] (p. 203-452). Bangkok: Office of Literature and History The Fine Arts Department.
- Phra Rat Phongsawadan Krung Thon Buri Chabap Phan Chantha Nu Mat (Choem). (1999). In *Prachum Phongsawadan Chabap Kanchana Phi Sek Lem 3* [Collected Royal Chronicles: Golden Jubilee Edition, Volume 3] (p. 469-529). Bangkok: Office of Literature and History The Fine Arts Department.
- Public Relations Committee for the Royal Coronation Ceremony. (2019). Phra Maha Sang Thaksina Wat (1) [The Great Conch Shell: Clockwise Circumambulation (1)]. *The Coronation of King Rama X*. <https://www.phralan.in.th/coronation/vocabdetail.php?id=149>
- Rotcharoen, A. (2021). *Development of Narrative Strategy, Language Strategy and World Outlook in Royal Chronicle*. [Doctoral dissertation, Kasetsart University]. <https://kasetsart.idm.oclc.org/login?url=http://www.lib.ku.ac.th/KUthesis/2564/atthawit-rot-all.pdf>
- Rotcharoen, A. (2022). The Literary Language in the Royal Chronicles, Comprehensive Edition. *Journal of Human Sciences*, 23(3). 58-77. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/262778/176451>
- Royal Institute. (2018). *Photchananukrom Sap Wannakam Chabap Ratchabandit Sapha (Kaekhai Phoemtoem)* [Dictionary of Literary Terms by the Royal Institute (Revised Edition)]. (2 nd ed.). Bangkok: Royal Institute.

- Sarat, T. (2021, December, 11). Tamnan Phuenban Nai Thana Lakthan Prawattisat Song Fang Khong. [Folk Legends as Historical Evidence on Both Sides of the Mekong River]. *Thang I San*. <https://e-shann.com/%E0%B8%95%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9E%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%90%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1/>
- Sorthip, M. (2008). *Historical narratives of King Naresuan The Great : narrative techniques and image creation*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/13401>
- Tailangkha, I. (2006). Historiography and the Early Forms of Prose Fiction in the Rattanakosin Period. *Journal of Language and Literature*, 37(1). 31-56.
- Taylor, K. W. (2009). Ratcha-anachak yuk raekroem. [The Early Period of the Kingdoms] In *Prawattisat echiatawan-okchiangtai chabap khem brit lem nueng : chak yuk raekroem thueng praman khoso 1500*. [The Cambridge History of Southeast Asia Volume 1 : From Early Times to c.1500] (p. 193-256). Tarling, N. (ed.). Bangkok: The Thailand Research Fund.
- The Fine Arts Department. (2007). *Khlong phap phra rat phongsawadan phrom bot khayai khwam lae bot wikhro*. [Illustrated Poems of the Royal Chronicle with Explanations and Analysis]. (6th ed.). Bangkok: Office of Literature and History, The Fine Arts Department.
- Thiphakorawong, Chaophraya. (2004). *Phra Rat Phongsawadan Krung Rattanakosin Ratchakan Thi 4 Khong Chaophraya Thiphakon Wongsa Maha Ko Sa Thi Bodi*. [The Royal Chronicle of Rattanakosin during the Reign of King Rama IV by Chaophraya Thiphakorawong Maha Kosathibodi] 6th edition. Bangkok: Amarin Printing & Publishing.
- Wanrat, S. (1979). Historiography in Thailand. *Thammasat Journal*, 9 (July–September 1979), 150-166.

- Winichakul, T. (2019). *Ok nok khanop prawattisat thai : wa duai prawattisat nok khanop lae withi witthaya thanglueak*. [Breaking the Conventions of Thai History: Unorthodox Histories and Alternative Methodologies]. Nonthaburi: Same Sky.
- Wityapakon, K. and Dithisut, A. (2023). Image-building Strategies of Kings: A Case Study of the Chronicle of Ayutthaya Published by Dan Beach Bradley in the Part of the Reign of King Naresuan. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology Silpakorn University*, 22(1). 225-249. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/damrong/article/view/265139/174057>
- Wyatt, D. K. (1984). *Kan khian prawattisat thai baep tamnan lae phongsawadan*. [The Writing of Thai History in the Traditions of Legend and Chronicle]. In *Pratya prawattisat*. [Philosophy of History] (p. 181-188). Kaset Siri, Ch. and Sawatsi, S. (eds.). Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project.